

Αρχείο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα (ΑΠΑΝ) apan.gr

Το βιβλιοπωλείο της κυρίας Βενετίας στο Πέραν

Ένα κείμενο του Σελτζούκ Ερέζ

Από το Φυλλάδιο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα τεύχος 7 (Ιανουάριος 1988)

Ο γιατρός Selçuk Erez κατάγεται από μια παλιά αστική οικογένεια της Πόλης. Ανήκει στη δραστήρια ομάδα των επιστημόνων και των διανοουμένων της Τουρκίας που αγωνίζονται για τη διατήρηση του μνημειακού και βιωμένου περιβάλλοντος της Πόλης, διαμαρτύρονται για τις καθημερινές καταστροφές και τους αλόγιστους εκσυγχρονισμούς, και προσπαθούν να περισώσουν ό,τι απέμεινε πια απ' αυτή τη μοναδική πολιτεία, που υπήρξε επί 1593 χρόνια πρωτεύουσα δυο μεγάλων αυτοκρατοριών.

Το κείμενο που μεταφράσαμε από τα τουρκικά και δημοσιεύουμε είναι ένα σκίτσο γεμάτο τρυφερότητα, γραμμένο από έναν Πολίτη, που νοσταλγεί την ατμόσφαιρα και τους ανθρώπους της πόλης του, όπως την ζούσε μέχρι χθες .

**Η συνταξιούχος κυρία Βενετία Κωνσταντίνου
και το βιβλιοπωλείο της στα «Σκαλάκια» του Πέραν**

Κάθε φορά που θα περάσω από το Γιουκσέκ Καλντιρίμι / Yüksek Kaldırım, θυμάμαι τα λόγια του Οζτζάν Εργκουτέρ (Özcan Ergüder): « Αν κάποτε περάσετε από το Γιουκσέκ Καλντιρίμι πεζός, θα δείτε στα μαγαζιά που πωλούσαν άλλοτε κασκέτα, τώρα να πωλούν ραδιόφωνα με τρανζίστορ και δίσκους. Αν μάλιστα έχετε διαβάσει και τον Σαϊτ Φαϊκ (Sait Faik) και είναι μεσημέρι, τότε που ο ήλιος της Πόλης είναι στην πιο λαμπρή του ώρα, θα δείτε παρά πέρα τον Πύργο του Γαλατά».

Αυτές τις ώρες τις μεσημβρινές, όταν βρίσκομαι σ' αυτήν την περιοχή, αν δεν μπω στον αριθμό 16, που είναι το βιβλιοπωλείο της κυρίας Βενετίας Κωνσταντίνου, δεν μπορώ να φύγω. Αυτή η Κυρία υπηρέτησε για χρόνια τους πελάτες της ανάμεσα σε στοίβες βιβλίων, πλάι σε μια θερμάστρα, με το σάλι της ριγμένο στους ώμους και δίπλα τη γάτα της.

Την τελευταία φορά που πήγα έλεγε σε κάποιον πελάτη της «Μόνον εγώ απέμεινα στο Γιουκσέκ Καλντιρίμι βιβλιοπώλης. Πού βρίσκονται τώρα τόσοι και τόσοι βιβλιοπώλες; Απέναντι, στο Γερμανικό 'Κλαμπ Teutonia': ο Γεράσιμος, δίπλα στον κινηματογράφο: ο Βαησιάτος, στο τωρινό ABC: ο Σεργιάδης, στο 'Ναρμανλή Καπς' προς το Σουηδικό Προξενείο: ο Κάλης κι άλλοι πολλοί. Μου φαίνεται ότι πήγαν εκεί που βρίσκονται οι κόρες του Σκαρλάτου». Ο Σκαρλάτος ήταν ένας από τους διάσημους καπελάδες στο Τουνέλι (Tünel) και πλάι του δούλευαν είκοσι κοπέλες, η μια πιο όμορφη από την άλλη. Είχαν γίνει θέματα

στα τότε ελληνικά τραγούδια. «Σ' αυτό το μαγαζί και ποιος δεν ερχόταν; Ο καθηγητής Kessler, ο οικονομολόγος Neumark, ο νομικός Crozat, ο δάσκαλος της Φιλοσοφίας Namik Canki, και πόσοι άλλοι!»

Εκείνη την ώρα μπήκε στο μαγαζί κάποιος από τους πελάτες της, ονομαζόμενος Τουργκούτ Άκπιναρ (Turgut Akpınar) και της θύμισε ότι ερχόταν και ο Oscar Recher. Ήταν ειδικός στην αραβική γλώσσα και στον πολιτισμό. Εργάστηκε στο Πανεπιστήμιο της Γένοβας και μετά ήλθε στην Πόλη. Πέθανε το 1972 στα 89 του χρόνια.

«Τότε, στην Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μπειαζίτ υπήρχε ο Ισμαήλ Σαγίπ Εφέντη (İsmail Sayip Efendi), που το μυαλό του ήταν ηλεκτρονικός εγκέφαλος. Όλα τα αραβικά κείμενα τα ήξευρε. Επειδή ο Oscar Recher θαύμαζε πολύ τον Σαγίπ Εφέντη, άλλαξε θρησκεία και πήρε το όνομα Οσμάν. Την σήμερα ημέρα γυρεύονται στην Γερμανία τα χειρόγρατά του. Το 1982 η Susan Auer-Faraut δημοσίευσε τη βιογραφία του στο Στρασβούργο. Μέσα σ' αυτό το μαγαζί μου έτυχαν πολλά και παράξενα».

Κι είπε τότε πάλι η κυρία Βενετία:

«Μια μέρα ήλθε κάποιος νεαρός με χίπικο ντύσιμο, ο οποίος, αφού έψαξε με τις ώρες, στο τέλος κατόρθωσε να βρει πέντε βιβλία που είχαν μεγάλη αξία. Τότε η τιμή τους ήταν 1.500 λίρες. Τα λεφτά που είχε δεν αρκούσαν, ξεχώρισε τα βιβλία σε μια άκρη και μετά από τέσσερις μέρες ξαναήλθε. Όταν τον ρώτησα 'από το σπίτι σου έστειλαν τα λεφτά;' μου απάντησε 'όχι, πούλησα το αίμα μου'. Αυτό δεν θα το ξεχάσω ποτέ μου. Σε μένα πωλούσαν τα βιβλία τους φτωχοί συνταξιούχοι, χήρες, γυναίκες στον πόλεμο για να φορέσουν μαντό [ελαφρύ παλτό] και φουστάνια. Επίσης, οι γυναίκες των Γερμανών δασκάλων έπαιρναν βιβλία από τις βιβλιοθήκες των συζύγων τους και τα πωλούσαν. Αυτές όλες καθόταν στο Μπεμπέκι στο Αρσλανλή Γιαλί. Απ' τα χέρια μου πέρασαν βιβλία ενδιαφέροντα. Η *Αφροδίτη* του Pierre Louis χρόνια ολόκληρα στεκόταν εδώ. Κάποιος πελάτης μου, Γιουτζάτ ονόματι, κατάλαβε πως είναι η πρώτη έκδοση του βιβλίου αυτού και μου το πήρε για 1.000 λίρες. Μετά έμαθα πως το επώλησε στη Γαλλία προς 300.000 λίρες».

Στο τέλος αυτού του μήνα η κυρία Βενετία δίνει το μαγαζί της σε κάποιον Άγγλο. «Δεν λυπούμαι» λέγει. «Το μόνο που με στεναχωρεί είναι που δεν κράτησα τόσα χρόνια σημειώσεις. Τουλάχιστον να είχα γράψει τις τιμές τους ή να κρατούσα τις παλιές φωτογραφίες που έβγαιναν από τα βιβλία ή απ' τα γράμματα, ή έστω να είχα ξεχωρίσει τις υπογεγραμμένες εκδόσεις. Αυτό θα ήταν σπουδαία δουλειά».

Σε τούτη εδώ τη γειτονιά συμβαίνουν πολλά, αλλά οι ιστορίες της Ναζλί Εράϊ [η συγγραφέας Nazli Eray] περνούν και χάνονται. Στο Σισανέ, κάποιος θυρωρός, ο κύριος Χρήστος, εξηγούσε πώς μια καλοκαιρινή μέρα έγινε πουλί και πέταξε στο Κουλέντιμπι. Η γυναίκα του, λόγω του ότι είχε πάει στη λαϊκή αγορά, δεν το είχε αντιληφθεί. Μόνο η αλλήθωρη κόρη του μπακάλη Δαβίδ, η Φορτουνή, το είδε, αλλά κι αυτή σε λίγο διάστημα το ξέχασε.

Η κυρία Βενετία σε λίγο καιρό εγκαταλείπει το μαγαζί της. Την απουσία της, εκτός από τρεις- τέσσερεις πελάτες της, κανείς δεν θα την καταλάβει. Η ίδια λέγει ότι κι αυτό ακόμα πολύ είναι. Σαράντα οχτώ χρόνια έχει περάσει ανάμεσα στα βιβλία και πάλι δεν θεωρεί τον εαυτό της ως μία διαβασμένη γυναίκα. Εκτιμούμε, κυρία Βενετία Κωνσταντίνου, αυτή την ταπεινοφροσύνη σας και εκ μέρους όλων των φίλων των βιβλίων σας ευχόμαστε μια ζωή γεμάτη υγεία και ευτυχία.

Σελτζούκ Ερέζ, 1987

Το Γιουκσέκ Καλντιρίμι / Yüksek Kaldırım είναι ο πολύ ανηφορικός δρόμος που περνάει από το πλάι του Πύργου του Γαλατά και καταλήγει στην Ιστικλάλ (την παλαιά Μεγάλη οδό του Πέραν). Έως το 1930, ο κόσμος ανέβαινε με σκαλιά το καλντερίμι, για αυτό οι Ρωμαίοι το έλεγαν «Σκαλάκια». Ο πολυσύχναστος και γραφικός δρόμος, με τα ρωμαίικα και τα αρμένικα καταστήματα, βιβλιοπωλεία και ξενοδοχεία, άλλαξε όψη το '30, όταν ξήλωσαν τα σκαλιά: τις επόμενες δεκαετίες υποβαθμιζόταν συνέχεια, όπως όλο το Πέραν.

<<< Επιστολικό δελτάριο του 1905 με τον Πύργο του Γαλατά στο βάθος

Στην αρχή του Γιουκσέκ Καλντιρίμι ορθώνεται το μεγαλόπρεπο αρχιτεκτόνημα του Πατρόκλου Καμπανάκη, που στέγαζε στις αρχές του περασμένου αιώνα την Τράπεζα Αθηνών (ίδρυση το 1893, συγχώνευση με την Εθνική Τράπεζα το 1953). Το κτίσμα σώζεται σε καλή κατάσταση, αλλά τα Σκαλάκια είναι πλέον αγνώριστα. (φωτ Οκτώβριος 2013)

